

**Bevindingen van de
Externe Evaluatie Commissie
over de voortgang van het programma
Leven met Water**

12 november 2009

Inhoudsopgave

1. Inleiding	1
2. Oordeel over de afronding van het programma Leven met Water	2
3. Mogelijk nieuw kennisprogramma (2010 en later)	6
4. Generieke aanbevelingen voor nieuwe impulsprogramma's	7
5. Conclusie	8

Bijlagen:

- I. Stand van zaken uitwerking aanbevelingen van de Commissie (status november 2009)
- II. Agenda van de Commissie (3 november 2009)
- III. Geraadpleegde documentatie

1. Inleiding

In september 2007 heeft de Externe Evaluatie Commissie¹ (hierna genoemd de Commissie) op verzoek van het Bestuur van het Bsik-programma² Leven met Water (LmW), een midterm evaluatie uitgevoerd en daarover gerapporteerd³. Tijdens deze evaluatie heeft het Bestuur de Commissie verzocht na te willen denken over een mogelijke rol als Raad van Toezicht, één en ander in lijn met de structuur van andere Bsik en ICES/KIS programma's. De Commissie had het gevoel dat dit niet nodig was. Het Bestuur, WAR, Kennismotor en Kennisverankeringsteam vertegenwoordigen een brede doorsnijding van het maatschappelijk veld en gaven blijk van een innige betrokkenheid bij het programma. De Commissie was daarom van mening dat een extra (toezichhoudende) laag in de organisatie geen meerwaarde zou hebben en nauwelijks iets zou toevoegen aan de slagkracht van het programma. De Commissie verklaarde zich echter bereid om begin 2009 de voortgang van het programma en de bereikte resultaten te toetsen aan de in oktober 2007 geformuleerde aanbevelingen en waar nodig nog verder advies te geven.

Op uitnodiging van het Bestuur en het Programmamanagement is de Commissie op 2 en 3 februari 2009 bijeen geweest en heeft daarover gerapporteerd⁴.

Op 3 november 2009 is de Commissie opnieuw kort bijeen gekomen om kennis te nemen van de voortgang van het programma. Dit tweede voortgangsrapport is het resultaat van dit bezoek.

In hoofdstuk 2 formuleert de Commissie haar oordeel over het programma Leven met Water en geeft nog een aantal suggesties mee voor de komende maanden. In hoofdstuk 3 worden een aantal overwegingen gepresenteerd met betrekking tot een mogelijk vervolg van onderdelen van het programma en in hoofdstuk 4 worden eerdere aanbevelingen uit de midterm evaluatie van oktober 2007 en de voortgangsrapportage van februari 2009 samengevat met betrekking tot de administratieve omgeving waarin dit soort stimuleringsprogramma's bij voorkeur tot bloei zouden moeten kunnen komen. Hoofdstuk 5 bevat een korte conclusie.

In Bijlage I zijn de aanbevelingen samengevat van de Commissie, geformuleerd in oktober 2007 (kolommen 1 en 2). Deze aanbevelingen zijn voorzien van (het resultaat van) de acties die inmiddels door het Programmamanagement zijn genomen (kolom 3). De bevindingen van de Commissie van februari 2009 zijn toegevoegd in kolom 4 en de huidige stand van zaken is opgenomen in kolom 5. In Bijlage II is het programma opgenomen van het bezoek van de Commissie op 3 november 2009. Bijlage III bevat een beknopte lijst van beschikbaar gestelde documenten.

¹ Voor de samenstelling van de Commissie wordt verwezen naar het colofon

² Besluit subsidies investeringen kennisinfrastructuur (Bsik)

³ Rapport van de Externe Evaluatie Commissie van het Kennisprogramma Leven met Water, 25 oktober 2007

⁴ Voortgangsrapport van de Externe Evaluatie Commissie, 25 februari 2009

2. Oordeel over de afronding van het programma Leven met Water

De Commissie heeft zich allereerst de vraag gesteld of Leven met Water met vertrouwen de afronding van het programma (in begin 2010) tegemoet kan zien? Zal Leven met Water er dan inderdaad in geslaagd zijn om de geformuleerde missie stevig op de kaart te zetten en te voldoen aan de 3 daaraan ontleende kernboodschappen?

De Missie van LmW luidt:

Het mobiliseren, ontwikkelen, richten, verankeren en toepasbaar maken van de benodigde kennis ter versterking van de kennisinfrastructuur in Nederland ten behoeve van een duurzame afstemming tussen leven met water en ruimtelijke ontwikkelingen ter ondersteuning van veiligheid, welzijn, welvaart en economie in de 21^e eeuw.

De drie daaraan ontleende Kernboodschappen zijn:

- 1. Water zijn nieuwe plek geven**
- 2. Stimuleren van innovatief waterbeheer**
- 3. Versterken van de kennisinfrastructuur.**

De Commissie is van oordeel dat het programma LmW er volledig in zal slagen om de doelstelling van de drie kernboodschappen te halen. De Commissie was weliswaar beperkt in haar tijd en kon pas tijdens het bezoek op 3 november jl. kennis nemen van de essentiële informatie waarop zo'n oordeel mede gestoeld zou kunnen worden, maar desalniettemin beantwoordt de Commissie beide vragen volmondig positief.

Afgerond in ronde getallen zal het resultaat van het programma Leven met Water zijn neergezet door de (deel)resultaten van 100 projecten, die ieder voor zich een bijdrage leveren aan het geven van een nieuwe plek aan water bij de vaak complexe afweging rond ruimtelijke ontwikkelingen. De resultaten hebben vorm gegeven aan een vernieuwd waterbeheer en betekenen een versterking van de waterkennis infrastructuur. Om dit te financieren is de Bsik impulsbijdrage van circa 22 M€ gematched met een co-financiering van circa 30 M€. Ongeveer 950 deskundigen, afkomstig van zo'n 200 consortium partners, zijn op de één of andere wijze rechtstreeks betrokken geweest bij de vernieuwende manier van multi- en transdisciplinaire samenwerking (van vraagarticulatie, projectidentificatie, uitvoering, opschaling en/of doorwerking). De indicatoren waarlangs deze resultaten gemeten zijn, middels de van te voren overeengekomen SENTER/NOVEM mijlpalen, zullen allen worden gehaald.

Naast deze kwantitatieve beoordeling van het succes van het programma Leven met Water is het evenwel ook van belang om een meer kwalitatief antwoord te vinden op de vraag of deze relatief korte impuls (circa 5 jaar) wel een duurzame verandering teweeg zal brengen in het omgaan met watervraagstukken? En of de bewezen meerwaarde en effectiviteit van de nieuwe vorm van samenwerken tussen betrokken partijen ook bestendig zal blijken te zijn in een slechter wordend economisch klimaat? Deze vragen zijn echter moeilijker te beantwoorden.

Om die reden heeft de Commissie aangedrongen op betere transitie-indicatoren/mijlpalen voor dit soort impulsprogramma's om de impact van zo'n programma op haar werkomgeving beter tot uitdrukking te laten komen.

Deze uitdaging heeft LmW samen met andere programma's opgepakt en recent tot een goed einde heeft gebracht. De Commissie beveelt SENTER/NOVEM en NWO aan deze nieuwe transitie-indicatoren, naast een deel van de meer traditionele indicatoren, in de toekomst te gebruiken bij het monitoren van vernieuwende impulsprogramma's.

Voor het lopende programma LmW moet echter via een andere weg beoordeeld worden of deze nieuwe wijze van samenwerken inderdaad zal beklijven. Daarvoor zijn zeker een aantal positieve indicatoren te noemen.

Programma's als Ruimte voor de Rivier, de formulering van het Nationaal Waterplan (NWP), de aanpak van de stroomgebiedbeheerplannen Rijn, Maas, Eems en Schelde, de eerste resultaten van het nieuwe Deltaprogramma en Randstad Urgent, maken duidelijk dat gekozen wordt voor een brede vertegenwoordiging van stakeholders bij de planvorming en de uitvoering. Het gevoel dat dit inderdaad tot een betere, effectievere aanpak met meer bruikbare resultaten zal leiden, wordt in de watersector breed gedragen. Hoewel dit natuurlijk niet allemaal op het conto van LmW kan worden geschreven, heeft LmW hier zeker een positieve bijdrage aan geleverd en een belangrijke impuls gegeven.

Ook langs een andere weg wordt een positief antwoord op bovengestelde vragen gevonden. Er kunnen gemakkelijk een aantal LmW projecten worden geïdentificeerd die na beëindiging van de Bsik impuls in een andere constellatie worden voortgezet met eigen financiering van stakeholders. Kennelijk is dit omdat de meerwaarde van deze wijze van samenwerken en de bereikte resultaten zich bewezen hebben. Gewezen kan bijvoorbeeld worden op: Waalweelde, Waarheen met het Veen, Watertekens, Bouwen met Water.

Tenslotte mag onderlijnd worden dat in de afgelopen 5 jaar het watergerelateerde onderzoek in de γ -sector met een veelvoud is gestegen. Dit zal zich voor een deel zeker ook doorvertalen in een intensievere γ - β -interactie.

Tijdens het bezoek is de Commissie geïnformeerd over de eerste resultaten van de zogenaamde 'oogstbijeenkomsten'. Hierin wordt gezocht naar meer generieke lessen uit individuele projecten om tot opschaling en een betere kennisverankering te komen. Hiervoor werden telkens 8 tot 10 projecten thematisch samen gebundeld (multi- en transdisciplinair). Deze thema's zijn:

- water governance;
- communicatie, participatie en beleving;
- water en economie;
- relatie tussen wetenschap en praktijk;
- gebiedsontwikkeling en water; en
- waterveiligheid.

De Commissie kan uit de beschikbare documentatie geen finaal oordeel vellen, maar concludeert wel dat door de gekozen thematische aanpak meer generieke 'lessons learned' geformuleerd zullen kunnen worden.

Met instemming heeft de Commissie kennis genomen van de formatie van de leertafel 'Leven met Water' en de leerstoelen die bij EUR, UT, UU, VU, TU Delft en WUR zijn of zullen worden geformeerd om aan deze 'tafel' aan te schuiven. Ook de formatie van het Water Governance Centre en de gemeenschappelijke subsidieaanvragen voor gezamenlijke uitvoering van onderzoeksopdrachten stemt tot vreugde. Immers juist het gezamenlijk onderzoek gestart vanuit de 'leertafel' moet dit samenwerkingsverband laten uitstijgen boven de output van de som der afzonderlijke leerstoelen. Naar de Commissie begrijpt zal ook de doorvertaling naar het HBO-onderwijs met aparte water/klimaat/ruimte modules op een 6-tal onderwijsinstellingen ter hand worden genomen.

De Commissie heeft kennisgenomen van een eerste opzet van de nieuwe website waarop alle informatie van het programma Leven met Water wordt verzameld en documenten toegankelijk worden gemaakt voor geïnteresseerde gebruikers. Deze website zal nog tenminste 2 jaar actief kunnen blijven na beëindiging van het LmW programma. De Commissie maakt hierbij de volgende kanttekeningen.

De Commissie heeft de breedte en de rijkdom van het programma Leven met Water leren kennen en waarderen en begrijpt dat het een zeer moeilijke opgave is, dit goed te ontsluiten voor toekomstige gebruikers. Voor de Commissie is het duidelijk dat dit vooral door een goede, interactieve digitale ontsluiting moet geschieden. Maar daarnaast zijn er ook andere, meer traditionele methoden. Stakeholders zullen vanuit verschillende gezichtspunten en met uiteenlopende interesses en belangen kennis en informatie zoeken en willen dan snel kunnen beoordelen in welke mate de resultaten van het kennisprogramma Leven met Water hen daarbij kan helpen. Een zoektocht die mogelijk loopt van grofmazig (missie en doel, kernboodschappen, thematische inkleuring), via een beschrijving van de belangrijkste stakeholders en kenniswerkers met de bijbehorende boodschappen die LmW aanbiedt, naar fijnmazig (beschrijving van type projecten, kennisproducten, publicaties, systemen, oplosmethodieken, etc.). Mogelijke gebruikers zullen zeker niet steeds langs dezelfde weg informatie zoeken. Daar moet rekening mee gehouden worden.

Ten aanzien van de nieuwe website heeft de Commissie nog de volgende opmerkingen:

- In februari 2009 beval de Commissie aan om de lancering van de nieuwe website vooraf te laten gaan door een uitgebreide testfase door verschillende doelgroepen (zoals onderwijs, waterschappen, bestuurders, naast de gebruikelijk waterprofessionals). De argumentatie daarvoor is gebaseerd op het gegeven dat verschillende doelgroepen moeten worden aangesproken met verschillende boodschappen om een (regelmatig terugkerend) bezoek aan de website te bewerkstelligen.
- Het huidige ontwerp van de website lijkt vooral toegankelijk te worden gemaakt voor de 'inner circle' van waterprofessionals. De Commissie komt tot dit oordeel omdat vooral de 'content' snel toegankelijk wordt gemaakt.
- Het ontwerp van de website lijkt te statisch en te weinig flitsend, vaak met te lange boodschappen om de aandacht vast te houden.
- De Commissie verwacht dat het huidige ontwerp van de website de jongeren/scholieren minder zal aanspreken en dat bestuurders er moeilijk de ingang zullen vinden om overtuigd te raken van de meerwaarde van multi- en transdisciplinaire samenwerking.

Kortom, de Commissie beveelt aan om nog eens goed af te wegen voor wie de belangrijke boodschappen van het programma Leven met Water vooral bedoeld zijn, welke bronnen daarvoor de beste oplossing lijken te bieden en nog een aantal ontwerp en didactische verbeterlagen aan de nieuwe website te laten doorvoeren.

De Commissie heeft met belangstelling kennisgenomen van de opzet van de Kennisconferentie 'Leren met Water', die op 14 januari 2010 gehouden zal worden. Het symbolisch overdragen van het stokje van Leven met Water aan stakeholders in de watersector, legt de verantwoordelijkheid voor het vervolg ook daar waar die moet liggen. Dit spreekt de Commissie aan. Zeker omdat dit naar de mening van de Commissie ook het impuls karakter van het programma versterkt. Het betrekken van nieuwe partijen zoals woningbouwcorporaties, regionale diensten van Rijkswaterstaat en kleine gemeenten in de eindfase van het programma biedt in de ogen van de Commissie goede kansen voor de toekomst.

3. Mogelijk nieuw programma

In haar eerste voortgangsrapport (februari 2009) heeft de Commissie een aantal opmerkingen gemaakt over een mogelijk nieuw kennisprogramma 'Delta in Transitie', hoewel dit natuurlijk niet tot haar primaire taakstelling behoort. De Commissie was er wel een voorstander van dat 'parels' uit het lopende programma een mogelijkheid geboden zou worden op een eventueel vervolgtraject. Op zo'n manier kunnen kennis en multidisciplinaire netwerken beter ingebed, voortgezet en uitgebaut worden (doorwerking en valorisatie). Helaas heeft dit nieuwe programma geen goedkeuring gekregen.

Er wordt thans gewerkt aan een vervolgtraject van geringere omvang nl. 'Duurzame Dynamische Delta'. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan versterking van het 'CURNET Hoogwaardig Ruimtegebruik'.

De Commissie ondersteunt het belang van beide laatstgenoemde initiatieven. Naast de website van LmW en reguliere ontmoetingsmogelijkheden (kennisconferenties) van kenniswerkers is het ook van groot belang de projectmatige samenwerking voort te kunnen zetten. Enerzijds is dit nodig om nieuwe gebruikers in de netwerken te kunnen introduceren en anderzijds om de opgedane kennis uit LmW door te vertalen en te valoriseren naar andere regio's en andere toepassingen. Veel projecten van LmW konden, door de beperkte tijd, niet veel verder komen dan de ontwerp en/of de planfase, zonder de doorvertaling naar de uitvoeringspraktijk te kunnen maken. Ook de goede doorvertaling naar een gebiedsgerichte aanpak kon niet altijd worden voltooid. Voor deze nieuwe projectfasen zijn dikwijls andere partijen en kenniswerkers noodzakelijk en het mag niet verwacht worden dat dit tijdens kortlopende impulsprogramma's gerealiseerd kan worden.

De Commissie is daarom voorstander van een selectief vervolg van het lopende programma Leven met Water en spreekt de verwachting uit dat het FES traject 'Duurzame Dynamische Delta' succesvol zal zijn in de belangrijke fasen van realisatie en uitvoeringspraktijk. Hopelijk kunnen de ontwikkelde transitie-indicatoren/mijlpalen dit proces verder begeleiden.

4. Generieke aanbevelingen voor nieuwe impulsprogramma's

In haar voorgaande rapporten (oktober 2007 en februari 2009) heeft de Commissie een aantal generieke aanbevelingen gemaakt met betrekking tot kortlopende impulsprogramma's. Deze aanbevelingen waren niet zo zeer bedoeld voor het programmamanagement of het bestuur van het programma Leven met Water, maar reikten over het programma heen naar SENTER/NOVEM, de Commissie van Wijzen en de overheid. Voor de volledigheid worden deze aanbevelingen kort herhaald.

Impulsprogramma's zijn gebaat bij lage managementkosten (orde 10% van het budget). Is het dan verstandig om het management van deze programma's tegelijkertijd op te zadelen met een zware administratieve verantwoordingsdruk? Nog steeds vinden belangrijke stakeholders de Bsik regelgeving onevenwichtig zwaar en ingewikkeld. Waarom kunnen dit soort programma's niet meer ingericht worden volgens risico-managende in plaats van strakke risico-mijdende spelregels?

Het commerciële bedrijfsleven (aannemers en ingenieursbureaus) heeft de hoge verkrijgingskosten en administratieve lasten alsmede de lange tijd van besluitvorming vaak als hinderpaal genoemd om enthousiast mee te werken aan de ICES/KIS en Bsik impulsprogramma's. Als besloten wordt tot een meer praktijkgericht vervolgp programma is juist de inzet van deze partijen noodzakelijk voor succes. Pas de administratieve procedures daar op aan.

De Commissie heeft grote waardering voor de enthousiaste en effectieve aansturing van het programma Leven met Water (bestuur en programmamanagement). Als vlagdragers van het programma stonden zij steeds aan de lat om het uitgebreide netwerk van participanten te enthousiasmeren en tot innoverend werken en (nog) grotere inspanning te brengen. Hun taak had gemakkelijker en effectiever kunnen worden gemaakt met minder regeldruk.

5. Conclusie

Alles overziend, concludeert de Commissie dat het programma Leven met Water een zeer waardevol initiatief is geweest. Het waterveld is in zijn volle breedte positief over de vernieuwingskracht die dit programma kenmerkt. De 'buitenlandse' leden van de Commissie gaven in de laatste commissievergadering aan dat een dergelijk programma tot voorbeeld strekt en in hun land helaas niet snel mogelijk zou zijn. 'Tel uw zegeningen' is daarom de boodschap. Deze is zowel geadresseerd aan de gehele Nederlandse watersector, als aan de Rijksoverheid – het ministerie van Verkeer & Waterstaat, het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen – en aan de Commissie van Wijzen en andere instanties die aan de wieg hebben gestaan van dit programma.

Bijlagen:

- I. Stand van zaken uitwerking aanbevelingen van de Commissie (status november 2009)**
- II. Agenda van de Commissie (3 november 2009)**
- III. Geraadpleegde documentatie**

Midterm aanbevelingen van Externe Evaluatie Commissie (oktober 2007), acties ondernomen door LmW, bevindingen van de Commissie (februari 2009), alsmede de huidige stand van zaken (ultimo oktober 2009)

Bijlage I

	AANBEVELINGEN UIT MIDTERM EVALUATIE RAPPORT VAN EXTERNE COMMISSIE (okt. 2007) (blz. verwijzen naar rapport)	OPVOLGING VAN AANBEVELINGEN DOOR LMW	BEVINDINGEN EXTERNE EVALUATIE COMMISSIE (februari 2009)	HUIDIGE STAND VAN ZAKEN (november 2009)
1	<p>Mijlpalen [blz. 5] Uitwerken van nieuwe criteria/mijlpalen in samenwerking met KSI/Drift ten behoeve van een mogelijk betere beoordeling van de impact van Leven met Water</p>	<p>Hiervoor is een project opgestart (P4081) in samenwerking met het programma KSI/DRIFT en een aantal andere 'Acht voor Ruimte' programma's. Middels interviews van projectleiders van de deelnemende programma's wordt de oogst in beeld gebracht en de impact van de projecten gemonitord. Hieruit kunnen hopelijk nieuwe "transitie-indicatoren" worden ontwikkeld en getoetst. Voor het programma LmW zouden deze indicatoren een indicatie moeten geven van de transitie die LmW teweeg wil brengen, en een koppeling maken met de kernboodschappen van LmW.</p>	<p>De ontwikkeling van nieuwe ('transitie') indicatoren bleek moeilijker te zijn dan verwacht. In mei 2009 doet LmW een nieuwe meting met behulp van de Mijlpalen die bij de aanvang van het programma in samenwerking met SENTER/NOVEM zijn ontwikkeld. In september 2009 komen ook de resultaten beschikbaar van de meting met behulp van nieuwe ('transitie') indicatoren. Deze meting heeft dan weinig betekenis meer voor het programma LmW, maar is wel een goede test van de bruikbaarheid van deze indicatoren om de impact van kennisontwikkelingsprogramma's te toetsen. Als zodanig is het dan een bruikbaar product voor de toekomst.</p>	<p>Nieuwe set indicatoren zijn aan het eind van het programma uitgewerkt. Toepassing voor LmW alleen maar zinvol als test van de bruikbaarheid van de nieuwe indicatoren en niet meer bruikbaar als sturingsindicatoren.</p>
2	<p>Wetenschappelijke output [blz. 7] Blijft vermoedelijk achter bij de verwachting, mede als resultaat van de praktische insteek en een doelstelling van LmW, gericht op het ontwikkelen van toepasbare kennis met eindgebruikers.</p>	<p>Een van de 'oogst'bijeenkomsten wordt speciaal gewijd aan het onderwerp multidisciplinaire alfa-bèta-gamma samenwerking. Daartoe worden de interviews van de projecten, die hier speciaal mee te maken hebben geanalyseerd en geëvalueerd. De resultaten van de LmW-analyse zullen vergeleken worden met de ervaringen van andere programma's. Vertegenwoordigers van deze programma's zullen tevens uitgenodigd worden om te participeren in de 'oogst'bijeenkomsten (alfa-bèta-gamma).</p>	<p>De meting van mei 2009 zal laten zien in welke mate de wetenschappelijke output inderdaad is achtergebleven. De Commissie had deze vaststelling reeds tijdens de midterm evaluatie acceptabel geacht zeker ook als de opgedane praktijkervaring goed wordt teruggekoppeld naar het wetenschappelijke domein. Wij hebben de indruk dat in voorkomende gevallen die terugkoppeling ook tijdens de projectuitvoering wordt geborgd.</p>	<p>De inventarisatie van de resultaten (per 1 november 2009) conform de SENTER/NOVEM mijlpalen laat zien dat alle mijlpalen, inclusief de wetenschappelijke, worden gehaald aan het eind van het programma.</p>
3	<p>Wetenschappelijke inbedding [blz.8] De nieuwe manier van werken geïntroduceerd door LmW moet niet alleen inbedding krijgen bij (kennis)instellingen maar ook bij universiteiten.</p>	<p>Dit gebeurt grotendeels in transdisciplinaire projecten zoals: Watertekens (P1007); Grenzen aan participatie (P1012); Interactieve Uitvoering (P1018); Waterschap in de Stad (P1021); Zilte landbouw Texel (P2057); Omgaan met overstromingsrisico's (P3062); Waalweelde (P4091). Het Kennisverankeringssteam heeft als speciale opdracht gekregen om activiteiten te entameren met deze aanbeveling als doel, dus de verankering van kennis in o.a. de universitaire wereld. Er zijn inmiddels een groot aantal kennisverankeringsprojecten opgezet (zie ook Jaarbericht 2009, bijlage 3). Dit onderwerp is geagendeerd voor de oogstbijeenkomst 'Wetenschap en praktijk'. Het is de bedoeling dit tevens als opdracht te formuleren voor de onderwijs 'Leertafels'.</p>	<p>Bij het formuleren van deze aanbeveling besefte de Commissie dat de doorwerking bij universiteiten grotendeels buiten de invloedssfeer ligt van het programma LmW en dat de door LmW bejverde multidisciplinaire samenwerking tussen disciplines (alfa-bèta-gamma) en transdisciplinaire samenwerking tussen wetenschap en praktijk vaak botst met de prestaties van afzonderlijke (bèta) vakgroepen van universiteiten. Desalniettemin is de Commissie verheugd met de positieve resultaten die reeds gemeld kunnen worden en de actieve bijdrage van universiteiten ook in meer praktijkgerichte projecten. Over de 'oogst'bijeenkomsten en de leertafel rapporteert de Commissie in hoofdstuk 2.</p>	
4	<p>Focus op kennismanagement [blz. 8] Bij de midterm review zijn hiervoor waardevolle suggesties aangereikt. Ook bestuurders en beleidsmakers lijken doordrongen te zijn/worden van de noodzaak van kennisdoorwerking.</p>	<p>In 2^e fase is de focus van het programma bepaald door de suggesties ingegeven door de interne en externe evaluaties. Het terugbrengen van de focus waar de externe commissie erg op heeft gehamerd, nl.: het vastleggen van ervaringen, kennis, werkmethoden, kennisystemen, 'oogst'bijeenkomsten, voldoende aandacht voor de doorwerking en valorisatie van de LmW kennis, het ontwikkelen van een website om één en ander vast te leggen, hebben de hoogste prioriteit en zijn leidend in de budgettoewijzingen. Tevens is er voldoende inbreng van de belanghebbende doelgroepen.</p>	<p>De Commissie heeft met instemming kennis genomen van wat er allemaal is losgemaakt en wat voor innovatieve ideeën worden uitgewerkt ten behoeve van het doen beklijven van het gedachtegoed van LmW. Het zou echter betreurenswaardig zijn als de Bsik spelregels juist in de kritieke eindfase van LmW teveel waardevolle tijd van de programmadirecteur ontnemt om aan alle administratieve verplichtingen van de opdrachtgevers te kunnen voldoen.</p>	<p>Er zijn vorderingen gemaakt met het gedeeltelijk terugdringen van onevenredige administratieve belasting. Toch blijft dit punt nog van kracht. Het programmamanagement heeft alle maatregelen genomen om de administratieve afhandeling tijdig te kunnen volbrengen, mede dankzij een goed voorbeeld bij de afronding van Habiforum.</p>

	AANBEVELINGEN UIT MIDTERM EVALUATIE RAPPORT VAN EXTERNE COMMISSIE (okt. 2007) (blz. verwijzen naar rapport)	OPVOLGING VAN AANBEVELINGEN DOOR LMW	BEVINDINGEN EXTERNE EVALUATIE COMMISSIE (februari 2009)	HUIDIGE STAND VAN ZAKEN (november 2009)
5	<p>Focus op 'parels' [blz. 8]</p> <p>Benoemen en uitdragen van waardevolle kennis en nieuwe samenwerkingsvormen ('parels') en in de 2e fase het stimuleren en uitdragen daarvan om zodoende samenwerkingsverbanden te bestendigen.</p>	<p>Deze aanbeveling wordt langs verschillende lijnen uitgewerkt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • succesvolle consortia worden gestimuleerd en/of gefaciliteerd met kleine aanvullende budgetten om nieuwe projecten in Europees kader of nationaal kader op te zetten, zoals het Consortium 'Waarheen met het veen' (P1006) en Consortium 'Urban Flood Management' (P3075); • de boegbeeldprojecten worden op allerlei manieren gepresenteerd: via de publicatie 'Waterparels', via de website, artikelen in vakbladen, tijdschriften en dagbladen; • de 'oogst' bijeenkomsten zijn bedoeld om resultaten en 'parels' te expliciteren en uiteindelijk via een webrapportage (de LmW-eindrapportage in websitevorm) naar buiten te brengen. 	<p>De Commissie heeft kennis kunnen nemen van de uitwerking van deze aanbeveling. Naar onze mening is dit goed opgepakt, al moet daarbij gezegd worden dat feitelijke beoordeling eerst later dit jaar mogelijk zal zijn. Voor een afgewogen oordeel kwam onze toetsing te vroeg in de tijd.</p>	<p>Deze aanbeveling wordt nog steeds uitgevoerd. In allerlei activiteiten worden 'parels' en boegbeelden naar voren geschoven, via de nieuwe website, in de eindrapportage, in publicaties, in resterende nieuwe initiatieven, brugateliers en het nieuwe FES-traject 'Duurzame Dynamische Delta'. Er wordt een bijdrage geleverd aan nieuwe boekpublicaties, zoals het te verschijnen boek 'Flood Resilient Building' van het project 'Bouwen met Water'.</p>
6	<p>Doorontwikkelen eindproducten</p> <p>LmW moet gericht blijven op het doorontwikkelen van eindproducten en de doorwerking van kennis.</p> <p>[blz. 8/9]</p>	<p>Het eind oktober 2007 nog beschikbare budget voor projecten is deels besteed aan kleine aanvullende opdrachten op lopende projecten met als doel om de producten nog verder te ontwikkelen en gereed te maken voor toepassing in de praktijk. Voorbeelden van dergelijke projecten zijn: de Ecopolder in het verlengde van Leven met zout water (P1026); brugatelier Tiel Oost, in het verlengde van Bouwen met Water (P1019). In het algemeen is de focus in 2008 en 2009 duidelijk gericht op kennisdoorwerking [Jaarbericht 2009 bijlage 3]. Het totale budget is verhoogd met 50% tot € 1,6 miljoen.</p>	<p>Ook hier constateert de Commissie dat deze aanbeveling goed is opgepakt en uiteindelijk vruchten zal afwerpen. Beoordeling is eerst later mogelijk als de resultaten ook daadwerkelijk beschikbaar zijn en bijvoorbeeld worden geraadpleegd, hergebruikt en beoordeeld kunnen worden middels de nieuwe website van LmW. Belangrijk is ook de herhaling van de kennisconferentie begin 2010 en mogelijk dat dit later een regelmatig vervolg kan krijgen als de suggestie daartoe van de Commissie kan worden gerealiseerd.</p>	<p>Kennisdoorwerking en kennisverankering krijgen ca. 50% van de aandacht van het programmamanagement, bijvoorbeeld Dutch Delta Design 2012, alle eindcongressen van projecten (Waarheen met het veen, Hollandse Waterstad, etc.); maar ook het congres Governance of Earth Systems in december 2009.</p>
7	<p>Internationale dimensie [blz. 9]</p> <p>Toekomstige inspanningen kunnen aan impact winnen als internationale aspecten vanaf de projectformulering worden meegenomen en er wordt ingezet op het creëren van duurzame internationale netwerken. Ook de 'zichtbaarheid' van projecten in het veld verhoogt het internationale imago.</p>	<p>In oktober 2007 was het beschikbare budget te beperkt om nieuwe projecten te formuleren met een aanmerkelijke internationale component. Per 1 januari 2009 hebben 17% van de projecten een internationale dimensie (13% in Europees kader en 4% overig internationaal). Kleine additionele budgetten worden besteed aan internationalisering van projecten, bijvoorbeeld deelname aan internationale evenementen en congressen plus oprichting en ondersteuning van internationale netwerken. Bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ondersteuning van en bijdragen voor het internationale EGPA congres voor bestuurskundigen in Rotterdam in september 2008 (PK 5124); • ondersteuning van en bijdragen voor het internationale congres KNAW, georganiseerd door de VU en de Radboud Universiteit (PK 5127); • de financiering van een nieuw internationaal netwerk voor het monitoren van de KRW-maatregelen in het stroomgebied van de Rijn (PK 5114); • de uitbreiding van het project Watereconomie (P1001) met een internationaal congres over de economie van het waterbeheer van de toekomst, te organiseren door de VU/IVM; • Participatie in een aantal internationale congressen met bijdragen vanuit projecten van Leven met Water zoals: Aquaterra 2009, Amsterdam (februari 2009); World Water Forum 5, Istanboel (maart 2009), waarvoor wordt samengewerkt met NWP en CPWC (Coordinated program on Water and Climate); en Building with Nature, een internationaal congres in Nederland (najaar 2009); 	<p>De Commissie is verheugd over de grote verscheidenheid aan internationale activiteiten ter ondersteuning van het gedachtegoed van LmW ook ver buiten onze grenzen. Vanzelfsprekend kwam onze aanbeveling bij de midterm evaluatie te laat om nog grote nieuwe activiteiten met een belangrijke buitenlandse component op te starten. Tijdens onze interviews (februari 2009) werd ook door onze gesprekspartners diverse malen gedeut op internationale activiteiten met LmW bijdragen en ondersteuning, en de noodzaak benadrukt om behaalde resultaten ook in de praktijk te kunnen tonen aan buitenlandse geïnteresseerden.</p>	<p>Stimulering van buitenlandse activiteiten is doorgezet met genoemde projecten en activiteiten. Daarnaast wordt geparticipeerd aan nog 3 internationale congressen en wordt assistentie verleend aan nieuwe buitenlandse projecten o.a. via het Fonds Nederlandse Waterschapsbank en in het verlengde van LmW-projecten, zoals het Mare-project, gekoppeld aan Urban Flood Management.</p>

	AANBEVELINGEN UIT MIDTERM EVALUATIE RAPPORT VAN EXTERNE COMMISSIE (okt. 2007) (blz. verwijzen naar rapport)	OPVOLGING VAN AANBEVELINGEN DOOR LMW	BEVINDINGEN EXTERNE EVALUATIE COMMISSIE (februari 2009)	HUIDIGE STAND VAN ZAKEN (november 2009)
		<ul style="list-style-type: none"> • Participatie in de Adviescommissie van het VNG-programma LogoSouth, gericht op de ondersteuning van gemeenten en waterleidingbedrijven bij de inzet van mensen en middelen in ontwikkelingssamenwerking; en • Participatie in het bestuur van het Fonds Nederlandse Waterschapsbank, gericht op de ondersteuning van waterschappen bij de inzet van mensen en middelen in ontwikkelingssamenwerking. 		
8	Focus op realisatie [blz. 9] Focus op het realiseren van daadwerkelijke implementatie van ingezette, spannende concepten en het kunnen tonen van successen (parels) heeft grote invloed op de aantrekkelijkheid en marktwaarden van de Nederlandse expertise.	De 'expedities' naar implementatie worden ondersteund (bijv. bij Bouwen met Water in de Haarlemmermeer en Hollandse Waterstad in Gouda). Dit gebeurt door eventueel aanvullende budgetten ter beschikking te stellen of met behulp van brugateliers. De additionele samenwerkingsprojecten met het programma Waterkader Haaglanden zijn gericht op praktijkontwikkelingsprojecten met als doel binnen LmW ontwikkelde kennis te laten landen in de praktijk van de Haaglanden.	De Commissie constateert dat er veel gebeurt en in een groot en divers palet van projecten. De slagkracht van het programma is echter beperkt in geld, doorlooptijd, en beschikbare mankracht. Zeker als het de doorwerking en valorisatie betreft van opgedane kennis is het de grote vraag of dat in een looptijd van 4 jaar wel mag worden verwacht. Bij de overgang van planfase naar uitvoering spelen er immers vaak ook andere actoren en andere belangen een rol met een eigen tijdhorizon, en is opnieuw veel inzet en tijd nodig om dit te overwinnen.	Er wordt gelobbied voor een praktijkontwikkelingsprogramma 'Duurzame Dynamische Delta' om nevenstaande koers te implementeren. Bovendien wordt geïnvesteerd in de groep Hoogwaardig Ruimtegebruik van CURNET, waarmee vooral die praktijkontwikkeling ondersteund kan worden.
9	Communicatie [blz. 9] Het communiceren over successen en geleerde lessen verhogen de impact en doorwerking van het programma. Een communicatieplan kan hierbij helpen.	Dat proberen we bijvoorbeeld door echte innovatieve aspecten extra te belichten en met kleine aanvullende opdrachten bijzondere activiteiten te entameren, zoals bijvoorbeeld een bestuurlijke analyse bij Urban Flood Management fase 3 (P3075-3) en een extra internationale component bij Leven met Water over de grens fase 3 (P2049-3). Bovendien worden deze 'parels' weer betrokken bij op te zetten brugateliers, waaruit mogelijk nieuw werk gegeneerd kan worden. Eind 2008 is een nieuw strategisch communicatieplan opgesteld met als kern de maatschappelijke thema's, waar LmW aan werkt. Dit vormt de basis voor een aantal communicatieactiviteiten voor het jaar 2009 [zie Jaarbericht 2009] gericht op maatschappelijke impact en doorwerking ter versterking en vergroting van de behaalde successen en geleerde lessen.	De Commissie heeft kennis genomen van het feit dat er een nieuwe communicatiestrategie is ontwikkeld, maar beschikte over te weinig tijd om ook nog een duidelijke toelichting op dit plan te ontvangen. Wij bevelen het Bestuur aan om bij de uitvoering van dit plan hier samen met de programmadirectie alert te zijn op de diverse communicatie uitingen en hoe die boodschappen gebracht worden en landen bij de diverse doelgroepen van LmW.	De laatste maanden hebben de communicatieactiviteiten zich toegespitst op het publiceren in vaktijdschriften en soms in kranten, de nieuwe website en Aquarama, veel presentaties op congressen en workshops.
10	Behoud van het netwerk [blz. 11] Aandacht besteden aan het opgebouwde actieve netwerk. Dit moet na 2009 actief blijven en onderhouden worden om discontinuïteit te voorkomen.	Dit geschiedt op verschillende manieren: <ul style="list-style-type: none"> • het netwerk krijgt kansen bij aanvullende kleinere opdrachten bij lopende grotere projecten ten behoeve van de kennisdoorwerking zoals brugateliers, masterclasses; • impulsen voor nieuwe initiatieven worden gegeven, bijvoorbeeld voor het monitoren van de KRW-maatregelen in Europees verband (PK 5114) en een nieuw netwerk in Europees verband gekoppeld aan het project Watertekens; • er is overleg opgestart met DGW hoe we het netwerk in stand kunnen houden na 2009; het netwerk wordt nauw betrokken bij het formuleren van een nieuw kennisontwikkelingsprogramma na 2009; • (door)koppeling van LmW-activiteiten met partijen in de kennisinfrastructuur biedt kansen voor de LmW-netwerkpartners (STOWA, InnovatieNetwerk, NWP, CPWC, NBW-kennisplatform). 	Naast deze activiteiten heeft de Commissie in hoofdstuk 2 nog een paar bevindingen vermeld van een iets andere orde dan de hiernaast genoemde.	

	AANBEVELINGEN UIT MIDTERM EVALUATIE RAPPORT VAN EXTERNE COMMISSIE (okt. 2007) (blz. verwijzen naar rapport)	OPVOLGING VAN AANBEVELINGEN DOOR LMW	BEVINDINGEN EXTERNE EVALUATIE COMMISSIE (februari 2009)	HUIDIGE STAND VAN ZAKEN (november 2009)
11	Verankering en kennisdoorwerking Zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij bestaande structuren en initiatieven. [blz. 11]	Die aansluiting wordt al vanaf het begin van LmW gestimuleerd met partners als STOWA, CURNET, NWP, InnovatieNetwerk, Unie van Waterschappen, Waterdienst, Kennisplatform NBW, Waterdienst, Deltares, Stichting Wateropleidingen, etc.	De Commissie heeft met instemming kennis genomen van de ondernomen acties.	Zie bovenstaande opmerkingen bij aanbeveling 9.
12	Brugprojecten, hoe verder [blz. 11] Geen nieuwe initiatieven starten.	Deze aanbeveling is door LmW overgenomen.	Ook de Commissie van Wijzen heeft dit overgenomen in hun advies.	
13	Participatie uitvoerend bedrijfsleven Geringe betrokkenheid van het uitvoerend bedrijfsleven blijft een aandachtspunt. [blz.12]	Aan het betrekken van het uitvoerend bedrijfsleven is veel energie besteed, door o.a. de voorzitter van LmW (ex-voorzitter Raad van Bestuur van de HBG groep), een zetel in het bestuur voor VBKO/Bouwend Nederland. Er worden steeds kleine initiatieven ondernomen om naast DURA-Vermeer ook Heymans, BAM-groep, Volker Wessels bij LmW te betrekken. Maar het soort onderzoek dat LmW entameert, is voorsnog niet interessant voor het uitvoerend bedrijfsleven (nu 4% van de totale omzet in projecten). Deze bedrijven willen meer richting praktijkontwikkeling opereren. De baggerindustrie heeft daartoe haar eigen programma opgestart, 'Building With Nature'. Bij het formuleren van een nieuw kennisprogramma vraagt dit aandacht. De adviesbureaus zijn - met ruim 16% van de omzet in projecten - best ruim vertegenwoordigd. Gezien de geschiedenis van het programma (zeer grote aarzeling om te participeren en afhaken in het begin van het programma gezien de lage Bsik-tarieven) en de inhaalrace voor de nieuwe projecten en de kennisdoorwerkingsprojecten, is het huidige resultaat van 16% van de omzet voor het programmamangement acceptabel. In vergelijking met de andere programma's in het thema 'Hoogwaardig Ruimtegebruik' scoort LmW goed.	De Commissie is zich terdege van deze problematiek bewust. In haar advies heeft de Commissie van Wijzen in april 2008 geadviseerd dat het programma LmW extra aandacht zou moeten besteden aan de valorisatie van kennis in de praktijk. De Commissie is best onder de indruk van het resultaat dat is bereikt en in het lopende jaar 2009 nog zal worden bereikt. De Commissie is van mening dat dit gezien alle omstandigheden het maximaal haalbare is. In het rapport (hoofdstuk 3) komt de Commissie hier op terug.	Door middel van selectieve continuïteit kan een praktijkontwikkelingsprogramma uitkomst bieden, waarin het uitvoerend bedrijfsleven nadrukkelijker aan bod komt. Voor sommige LmW projecten is dat door betrokken stakeholders reeds gerealiseerd, het is de opzet van 'Duurzame Dynamische Delta' en op kleinere schaal kan hieraan vorm worden gegeven vanuit het programma Hoogwaardig Ruimtegebruik van CURNET.
14	Doorwerking in beleid en uitvoering Nagaan waar barrières liggen voor deelname aan en toepassen van resultaten van LmW in de voorbereiding en uitvoering van het beleid van overheden. [blz.13]	De doorwerking van kennis in de beleidsimplementatie en de praktijk is een bijzonder aandachtspunt voor het LmW Kennisverankeringssteam. Alle kennisdoorwerkingsprojecten zijn hierop gericht [Jaarbericht 2009, bijlage 3]. In 2008 is op verschillende wijzen een bijdrage geleverd aan de DGW-kennisarena Leven met Water voor het opstellen van het Nationaal Waterplan (NWP). Er zijn ook contacten met de DeltaCommissie 2008 ('Samen werken met water'), de Waterdienst (gericht op kennisdoorwerking naar de regionale diensten van RWS), LNV (t.b.v. de opzet voor de strategische kennisagenda water). Het nieuwe communicatiestrategieplan van LmW, met als vertrekpunt de maatschappelijke vraagstukken op het gebied van water, zal een bijdrage geven aan de maatschappelijke doorwerking en het bieden van oplossingen voor watervraagstukken vanuit de maatschappij.	Bij het formuleren van deze aanbeveling was de Commissie zich ervan bewust dat een belangrijk deel van de uitwerking van deze aanbeveling zich buiten de directe invloedssfeer van het programma LmW bevond. Desalniettemin waardeert de Commissie de inspanningen van het programma om het gedachtegoed van LmW breed uit te dragen bij beleidsmakers en in de maatschappij. Gedurende de evaluatie in februari 2009 kwam dit onderwerp diverse keren met gesprekspartners ter sprake en werd een duidelijke link gelegd tussen de inspanningen van LmW en recente beleidsvisies (Nationaal Waterplan [NWP], Rapport Deltacommissie 2008, Nota Ruimte, etc.). Prima!	Ook de laatste maanden is hier continu aan gewerkt, o.a. door intensieve contacten met het nieuwe Deltaprogramma, betrokkenheid bij de strategische kennisagenda van DGW, veel contacten bij de Waterdienst en Rijkswaterstaat (WINN).
15	Capaciteit programmamangement LmW Is er wel voldoende capaciteit beschikbaar op het LmW bureau om alle taken van de 2 ^e fase van het programma naar behoren uit te voeren? [blz. 14]	Dit onderwerp staat regelmatig op de agenda van het Dagelijks Bestuur. Dat heeft geresulteerd in een uitbreiding van de capaciteit op verschillende manieren: <ul style="list-style-type: none"> er zijn meer uren (20%) voor 2008 en 2009 ter beschikking van de wetenschappelijk directeur ten opzichte van de oorspronkelijke raming; de capaciteit voor administratieve ondersteuning is verhoogd met circa 20%; en 	De Commissie heeft het effect van deze maatregelen kunnen constateren uit de verhoogde inspanningen gedurende de afgelopen maanden, ondersteund door het grote enthousiasme dat nog immer van het programma afstraalt. De Commissie heeft begrepen dat er ook druk gewerkt wordt aan het formuleren van een nieuw kennisprogramma 'Schitterend Nederland'. De Commissie stemt daar graag mee in. Het is de ideale manier om kennis	Dit punt blijkt bij de afronding terecht een aandachtspunt te zijn en blijft op de agenda van het DB staan.

	AANBEVELINGEN UIT MIDTERM EVALUATIE RAPPORT VAN EXTERNE COMMISSIE (okt. 2007) (blz. verwijzen naar rapport)	OPVOLGING VAN AANBEVELINGEN DOOR LMW	BEVINDINGEN EXTERNE EVALUATIE COMMISSIE (februari 2009)	HUIDIGE STAND VAN ZAKEN (november 2009)
		<ul style="list-style-type: none"> er wordt capaciteit ingehuurd voor de monitoring van projecten en de organisatie van oogstbijeenkomsten. 	<p>en netwerken die ontstaan zijn tijdens LmW goed in te bedden, voort te zetten en uit te buiten. Maar tegelijkertijd kan mankracht en aandacht mogelijk worden afgeleid van de goede afhechting van alle losse einden van het lopende programma LmW. De Commissie zou dat betreuren en vraagt het Bestuur vigilant te blijven zodat beide belangrijke taken zo goed mogelijk uitgevoerd en voltooid kunnen worden.</p>	
16	<p>Administratieve lasten [blz. 16] Vergroot de toegankelijkheid om deel te nemen aan programma's voor kennisontwikkeling door het inbouwen van minder risico-mijdende spelregels.</p>	<p>Vanzelfsprekend vraagt deze aanbeveling geen directe aandacht in de uitvoering van het lopende programma. De programmadirecteur springt wel steeds in bij die consortiumpartners (zoals bijvoorbeeld universiteiten) die problemen hadden/hebben met de administratieve regels van het Bsik programma en daardoor niet tijdig (kunnen) declareren.</p>	<p>Deze aanbeveling van de Commissie was een constatering ten behoeve van het Bestuur van het programma LmW, maar tegelijkertijd een aanbeveling voor de Commissie van Wijzen en de overheid. Nu er sprake is van een nieuw kennisontwikkelingsprogramma voor de periode na 2009, snijdt deze aanbeveling nog steeds hout! De Commissie komt daar in het rapport ook nog op terug (hoofdstuk 3).</p>	<p>Er zijn nu goede afspraken gemaakt om daar waar nog mogelijk de administratieve afhandeling van de programma's te versimpelen.</p>
17	<p>Inzet resterende middelen [blz. 16] Gezien de lange looptijd voor het herstructureren van de kennisinfrastructuur moet tijdig worden begonnen met de formulering van vereisten hiervan.</p>	<p>Herstructureren van de kennisinfrastructuur wordt impliciet gestimuleerd door onze werkwijze in projectconsortia met vertegenwoordigers uit de kennisketen. Bij de monitoring van alle projecten is gebleken, dat er strategische samenwerkingsconstructies zijn ontstaan mede dankzij LmW. Door intensief te makelen en te schakelen en verbindingen te leggen tussen alle partijen in het waterdomein, levert LmW wel degelijk een bijdrage aan de beoogde veranderingen in de kennisinfrastructuur. Desalniettemin moet op deze derde kernboodschap van LmW de minste resultaten worden verwacht. De randvoorwaarden voor de kennisinfrastructuur zijn behoorlijk klemmend om vanuit een "klein" programma als LmW veel invloed uit te kunnen oefenen. Bijvoorbeeld, universitaire onderzoekers worden afgerekend op wetenschappelijke artikelen en niet op projectmatig werken in interactie met andere partijen, de kennisinstellingen zoals Deltares en Alterra-Wageningen zijn momenteel erg intern gefocust, en de adviesbureaus hebben de laatste jaren te maken gehad met een sterk aantrekkende markt en gebrek aan goede adviseurs. Maar sinds eind 2008 is die situatie wel veranderd.</p>	<p>De Commissie erkent de beperktheid van de polsstok van het programma Leven met Water en onderkent de aangevoerde argumenten. Die zijn in onze beleving ook waar. Maar deze aanbeveling van de Commissie reikte over het programma heen naar de Commissie van Wijzen en de overheid. De Commissie constateert met genoegen dat er tijdig wordt nagedacht over een nieuw kennisontwikkelingsprogramma waarin onderdelen van het programma LmW mogelijk de gelegenheid krijgen om hun werk en ambitie volledig waar te kunnen maken. Des te meer aandacht voor de overheid om ook alles in het werk te stellen dat er een soepele overgang wordt gemaakt van lopende Bsik programma's naar een potentieel multi- en transdisciplinair vervolprogramma 'Schitterend Nederland'. Alles moet er op gericht zijn om het drama van de wijze waarop ICES/KIS uiteindelijk is overgegaan naar Bsik te voorkomen.</p>	<p>In het afstemmingsoverleg is afgesproken dat Leven met Water in haar eindrapportage aanbevelingen doet voor een simpeler administratieve systematiek voor dit soort programma's en de succesfactoren en bloopers van een kostenefficiënt kennisontwikkelingsprogramma met impact beschrijft. Dit verschijnt in februari 2010. Onze ervaringen worden nu al gedeeld met de trekkers van het nieuwe FES-programma de 'Duurzame Dynamische Delta'.</p>

Bijlage II

datum
28 oktober 2009

plaats
Leven met Water te Gouda

tijd
14.00-17.30 uur

Kenmerk
P5097_A_09_38000

BEZOEKPROGRAMMA EXTERNE EVALUATIE COMMISSIE		Tabblad
14.00-14.10 uur	Welkom door Carel Jan Reigersman (voorzitter Bestuur)	
14.10-14.30 uur	Stand van zaken Leven met Water door Bert Satijn incl. discussie <ul style="list-style-type: none"> • De kennisverankeringsactiviteiten in 2009 • Afronding projecten en financiële situatie 	1. Notitie bijgevoegd
14.30-15.00 uur	Ontwikkelingen Leertafel en Kenniscentrum Watergovernance en nieuwe systematiek monitoring en impactmeeting door Geert Teisman	2. Notitie bijgevoegd 3. Notitie bijgevoegd
15.00-15.15 uur	Pauze	
15.15-16.00 uur	Kennisontsluiting resultaten Leven met Water door Charles van Schaik <ul style="list-style-type: none"> • Resultaten oogstbijeenkomsten • Rapportage oogstthema's • Demonstratie eindrapportage website 	Demo Liesbeth Vranken
16.00-16.15 uur	Praktijkontwikkeling en kennisverankering na Leven met Water door Corné Nijburg	Mondelinge toelichting
16.15-16.30 uur	Intern beraad Externe evaluatie commissie	
16.30-17.00 uur	Discussie	
17.00-17.30 uur	Napraten tijdens de borrel	

Geraadpleegde Documentatie

- stand van zaken van de financiën van het programma LmW (ultimo oktober 2009)
- overzicht financiën per project
- invulling van leerstoelen ten behoeve van de 'Leertafel' Leven met Water (oktober 2009)
- Water Governance Centre, een initiatief van de Unie voor Waterschappen (september 2009)
- Leven met Water, Ontwikkeling Transitie Mijlpalen (oktober 2009)
- scores SENTER/NOVEM mijlpalen (verwachting bij beëindiging van LmW)
- concept uitwerkingen oogstbijeenkomsten van water governance; waterveiligheid; economische waarde van water; communicatie, participatie en beleving
- 'Waarheen met het Veen', kennis voor keuzes in het westelijk veenweidegebied, 2009
- 'Gouda Hollandse Waterstad', samen aan het werk met water, 2009